

VYFARBI, VYMAĽUJ

CHRÁNENÉ VTÁČIE ÚZEMIA

*Predstavujeme vám maľovanku, s ktorou nahliadnete do vtácej ríše. Hovorí sa, že vtáka poznáš po perí, môžeme však povedať, že vtáka poznáš aj podľa zobáka. Práve jeho tvar určuje, čím sa operenec živí a ako získava potravu – dravce majú zahnutý zobák, ďatle dlhý, vodné vtáky ním dokážu chytiť klzkú rybu. Niektorým druhom vyhovujú viac nížiny, iným hornaté oblasti. Pre zachovanie vtáctva v krajine je kľúčové, aby u nás ostali miesta, kde nájdú nielen dostatok obživy, ale aj pokoj a bezpečie pre výchovu mláďat. Nazývame ich **Chránené vtáacie územia (CHVÚ)** a patria do európskej siete NATURA 2000. Niektoré ľudské aktivity sú tu počas časti roka obmedzené.*

CHVÚ Sysľovské polia sa rozprestiera sa v Bratislavskom kraji, presne na hranici s Maďarskom a Rakúskom. Územie bolo vyhlásené ako hniezdisko **sokola kobcovitého** (červenonohého) a **dropa fúzatého** (veľkého). Oba druhy hniezdia v súčasnosti (2018) už iba na tejto jedinej lokalite. Krajina je tu intenzívne poľnohospodársky využívaná. Pre dropy má oblasť význam nie len ako hniezdisko, ale predovšetkým ako zimovisko, kedy vo vybraných termínoch bolo iba na Slovensku sčítaných viac ako 500 jedincov. Pre lokalitu má mimoriadny význam líniová vegetácia v podobe remízok, ako aj trávnaté porasty v podobe medzí. Tieto plôšky sa stávajú miestom, kde sa koncentruje a nachádza útočisko prevažná časť voľne sa vyskytujúcich (nepoľnohospodárskych) rastlín a živočíchov. Medzi takéto oázy patrí aj oblasť tzv. trojhraníčia, kde môžeme pozorovať aj **ľabtušku poľnú**, či pasúce sa rodinky **jarabíc**. Z polí sa často ozývajú **škovránky stromové**. V stromoradiach nie je vzácnosť pozorovať či skôr počuť vľhu hájovú, remízky sú tiež hniezdiskom sokola myšiara či myšiarky ušatej.

CHVÚ Záhorské Pomoravie bolo vyhlásené pre viacero druhov avifauny, z nich možno spomenúť napríklad bučiaka veľkého, bučiačika močiarného, oba druhy **hají**, či hrdzavku potápavú. Toto územie sa rozprestiera v Trnavskom a tiež Bratislavskom kraji, medzi prvých poslov jari patria krásne kvety **poniklecov**. Pre vtáctvo predstavuje niva Moravy jednu z najcennejších lokalít. Sústava zachovaných a rôzne vyvinutých mokradí (toky, ramená, kanály, močiare, mokré lúky, lužné lesy a periodické mláky) tvorí kvalitné podmienky pre hniezdenie mnohých druhov. Je tu i dostatok potravy. Lokalita je zároveň významným zimoviskom **husí** a bernikiel, ktoré sa tu vyskytujú v niekoľko tisícových krdľoch, pričom najväčšia je bernikla červenokrká. Esteticky zaujímavým prvkom je hniezdenie bocianov bielych na stromoch. V noci lúky ožívajú za zvuku **chrapkáča poľného**. Mokrade sú domovom mnohých druhov, pričom početne sa tu vyskytujú **chriaštele vodné** či chriaštele bodkované. Ojedinele tu zahniezdi aj sokol rároh. Z ostatných druhov fauny je lokalita významným miestom pre **bobra európskeho**.

CHVÚ Dolné Považie bolo vyhlásené pre päť druhov avifauny, konkrétne pre **ďatľa hnedkavého**, krakľu belasú, strakoša kolesára, ľabtušku poľnú a z dravcov je to kaňa močiarna. Ďalšími významnými obyvateľmi či návštevníkmi sú **sokol kobcovitý** (červenonohý), pipíška, rybárik, prepelice, prhlviar čiernohlavý či penica jarabá. Toto územie sa rozprestiera v Nitrianskom kraji v okresoch Nové Zámky a Komárno. Typická je poľnohospodársky využívaná krajina. Zaujímavým prvkom sú slaniská, pričom na niektorých sa pasie historické plemeno, tzv. uhorský dobytok. Slanisko predstavuje zvláštny typ mokradí, pre ktorý je typický zvýšený obsah soli v pôde. Práve takéto plochy obývajú nevšedné druhy rastlín (napr. astrička panónska, prerastlák najtenší alebo loboda pobrežná), na ktoré je naviazaný vzácny hmyz (motýle, kobylky, koníky) a následne aj stavovce. Na Dolnom Považí nájdeme aj biotopy viatych pieskov - vzácny **klinček neskorý** sa vyskytuje napr. na Nesvadských pieskoch. Vtáacie územie pretína sieť kanálov, najznámejší je tzv. dlhý kanál neďaleko obcí Palárikovo, Tvrdošovce, Jatov, či Selice. V oblasti sa ostrovčekovito zachovali **havranie** kolónie, ktoré sú domovom nie len čiernych operencov, ale aj „podnájomníkov“ - dravcov a sov, ako sú sokol kobcovitý, sokol myšiar či myšiarka ušatá. Staré líniové porasty topoľov nie sú len estetickým prvkom krajiny, ale lákajú aj ďatle hnedkavé, či strakoše kolesáre. Početnú sieť elektrických vedení sa vďaka

projektovým aktivitám a zodpovednému prístupu energetickej spoločnosti podarilo postupne ekologizovať.

CHVÚ Dunajské luhy bolo vyhlásené pre viacero druhov avifauny, z nich možno spomenúť napríklad **bociana čierneho**, brehuľu hnedú, bučičika močiarneho či orliaka morského a kaňu močiarnu. Rozprestiera sa v Nitrianskom, Trnavskom a tiež Bratislavskom kraji. Územie reprezentuje hlavný tok rieky Dunaj a jej ľavý breh s lužnými lesmi, na jar tu kvitne **kosatec žltý**. Dostatok prirodzených vodných biotopov (riek, močiarov), ale aj umelých vodných nádrží poskytuje dobré predpoklady pre hniezdenie vodných či mokradových druhov. Prítomnosť lesných biotopov, zvlášť vysokokmenných porastov, s výskytom hniezdisk **orliaka morského** a haje tmavej, ešte viac znásobuje hodnotu oblasti. Zaujímavým prvkom je človekom vytvorená Hrušovská zdrž - v súčasnosti má pre vtáctvo obrovský význam. V priebehu desaťročí sa pre prežívanie niektorých druhov zdrž stala kľúčovou lokalitou. Hniezdi tu aj najväčšia slovenská kolónia **čajok** čiernohlavých. Krdle zimujúcich chochlačiek vrkočatých a sivých dosahujú najvyššie počty v strednej Európe. Zimujúce hlaholky severské dokonca vytvárajú na Hrušovskej zdrži v tuhých zimách najväčšie zhromaždiská v Európe. Vtedy vyniká výhoda nezamrzajúceho Dunaja najviac, zdrž je viac-menej jedinou lokalitou na Slovensku, ktorá nezamrzá a kde sa dajú pozorovať tisícové krdle vodných vtákov.

CHVÚ Malé Karpaty sa rozprestiera v Bratislavskom, Trnavskom a Trenčianskom kraji. Teplé svahy a lesné komplexy Malých Karpát sa vyznačujú vysokou krajinnou biodiverzitou. Na juhovýchodných stráňach sú známe tradičné vinohradnícke oblasti, severnejšie sa nachádzajú pásy pastvín, ktoré boli kedysi vo väčšej miere domovom **sysľa pasienkového**. V tejto pestrej mozaike prírodných, ale aj antropogénnych biotopov prevažujú lesné porasty. Sú to najmä bučiny, dubové hrabiny, menej teplomilné dubové lesy, kyslé bučiny, sutinové lesy a jelšiny. Na južných svahoch tu od marca kvitne nádherný **hlaváčik jarný**. Zachovalé lesné porasty s mŕtvym drevom a suchými stojacimi stromami v CHVÚ Malé Karpaty predstavujú kľúčový faktor biodiverzity lesných ekosystémov. Poskytujú hniezdne a úkrytové možnosti pre množstvo dutinových hniezdičov - ako sú **sovy**, žlna sivá, **dateľ prostredný**, krutihlav hnedý, muchárik bielokrký, či žltochvost hôrny. Veľká časť lesov je v súčasnosti intenzívne hospodársky využívaná a hodnotné porasty miznú z viacerých miest, spolu s nimi aj **bocian čierny**. Osobitný význam majú početné skalné útvary, ktoré na hniezdenie využíva **sokol stáhovavý**. Nemenej významné sú lesné okraje lemované krovínami, ktoré sú hniezdiskom penice jarabej či **strakoša červenochrbtého**.

CHVÚ Ostrovné lúky bolo vyhlásené aj pre strakoša kolesára, ľabtušku poľnú či **sokola kobcovitého** (červenonohého). Toto územie sa rozprestiera v Nitrianskom a Trnavskom kraji v okresoch Komárno a Dunajská Streda, je intenzívne poľnohospodársky využívané. Vtáčie územie pretína sieť vodných kanálov, pričom najznámejší je tzv. Komárňanský kanál v okolí obcí Lipové, Zemianska Olča a Okoličná na Ostrove. Miestami sa tu tiež zachovali mokrade, resp. trstinové plochy, ktoré sú ostrovom biodiverzity s početným zastúpením **trsteniarikov**, svrčiakov, či strnádok trstových. Staré poľnohospodárske objekty, či nanovo inštalované váhadlové studne sú odpočinkovým miestom dravcov a sov, najmä sokola myšiara, kuvika a vzácne aj **plamienky**. Mimoriadny význam majú aj opätovne založené trvalé trávne porasty, ktoré sú stabilizačným prvkom v krajine a predpokladom návratu života do tejto intenzívne využívannej krajiny. Staré líniové porasty topoľov a agátov popri pôvodných komunikáciách nie sú len estetickým prvkom, ale tiež hniezdiskom niekoľkých párov **strakoša kolesára**. Početnú sieť elektrických vedení sa podarilo postupne ekologizovať.

Texty sú sprievodným podkladom k maľovankám, pripravila ich Ochrana dravcov na Slovensku s vzácnou podporou Západoslovenskej energetiky, a.s., v rámci programu 3DodZSE (Dávame Domov Dravcom) ☺